

Posiedzenie naukowe pracowników Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW

W dniu 16 grudnia 2014 roku w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie przy ul. Dewajtis 5 odbyło się kolejne posiedzenie naukowe 20 pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Obrady otworzył Dziekan Wydziału, ks. dr hab. Henryk Stawniak, prof. UKSW. Po krótkiej modlitwie powitał on zebranych pracowników oraz zapowiedział wystąpienie ks. dra Marka Stokłosa pt. „Utrata stanu duchownego w aktualnym prawodawstwie Kościoła łacińskiego”. Przedmiot referatu stanowiły badania naukowe Autora poczynione dotychczas w ramach przygotowywania pracy habilitacyjnej.

Na wstępie Prelegent uzasadnił wybór i zwerbalizowanie tematu pracy habilitacyjnej wyjaśniając, że wśród trzech zwyczajnych sposobów utraty przynależności do stanu duchownego według kan. 290 KPK/1983 roku, tylko pierwszy będący konsekwencją stwierdzenia nieważności przyjętych święceń na mocy wyroku sądowego lub dekretu administracyjnego (kan. 290, 1° KPK/83) nie budzi żadnych wątpliwości. Natomiast dwa pozostałe sposoby tj. utrata statusu osoby duchownej przez karę wydalenia, wymierzoną zgodnie z przepisami prawa (kan. 290, 2° KPK/83) oraz przewidziany przez ustawodawcę reskrypt Stolicy Apostolskiej udzielony diakonom z poważnych przyczyn, a prezbiterom z najpoważniejszych (kan. 290, 3° KPK/83) kreują już pewne trudności. To właśnie im ks. dr M. Stokłosa poświęcił większą część swego wystąpienia, chociaż nie pominął zupełnie kwestii utraty stanu duchownego według KPK/1983. Ukazując jej braki stwierdził, że sytuacja niektórych duchownych domagała się nowych uregulowań, które w znacznym stopniu ułatwiłyby przenoszenie duchownych do stanu świeckiego ze względu na zachowanie dobra publicznego Kościoła, łącznie z dobrem samego duchownego. Pewne odstępstwa od zachowania procedur dotyczących kodeksowych sposobów utraty stanu duchownego przewidywały uprawnienia przyznane Kongregacji Ewangelizacji Narodów

najpierw w 1997 roku przez papieża Jana Pawła II, a później w 2009 roku przez Benedykta XVI.

Zasadnicze zmiany dotyczące sposobu wymierzania kary wydalenia ze stanu duchownego znalazły się w Normach *de gravioribus delictis* promulgowanych przez Motu proprio Jana Pawła II *Sacramentorum sanctitatis tutela* z 30 kwietnia 2001 roku, a następnie zmodyfikowanych 21 maja 2010 roku przez Benedykta XVI. *Normae de gravioribus delictis* nie tylko rezerwują Kongregacji Nauki Wiary określone przypadki ciężkich przestępstw przeciw wierze, w sprawowania sakramentów Eucharystii, pokuty i święceń oraz wykroczenia popełnione przez osobę duchowną w zakresie moralności, ale też określają *modus procedendi* w tych przypadkach (art. 6-26). Sposób postępowania dotyczy wyłącznie procedury zmierzającej do zadeklarowania kary *latae sententiae*, czyli kary już zaciągniętej przez przestępcę mocą samego prawa, bądź określenia procedury zmierzającej do wymierzenia kary *ferendae sententiae*, w tym wydalenia ze stanu duchownego, za popełnienie przestępstw już zdefiniowanych w kanonach KPK/83 lub dekretach Stolicy Apostolskiej czy też nowych przestępstw wspomnianych przez Normy *de gravioribus delictis*.

Nadzwyczajne procedury przenoszenia duchownych do stanu świeckiego przewidują uprawnienia przyznane przez Benedykta XVI Kongregacji ds. Duchowieństwa. Kongregacja ta, w liście okólnym z 18 kwietnia 2009 roku adresowanym do wszystkich biskupów świata, poinformowała o nowych uprawnieniach jej udzielonych 30 stycznia 2009 przez papieża Benedykta XVI w zakresie przenoszenia do stanu świeckiego i zwolnienia z celibatu niektórych duchownych, którzy porzucili swą posługę i nie przestrzegają istotnych obowiązków, wynikających z przyjętego sakramentu święceń. Natomiast w liście okólnym z 17 marca 2010 roku, skierowanym tym razem do wszystkich Ordynariuszy, podała wytyczne proceduralne, które powinny być zachowane przy wdrożeniu procedury przeniesienia duchownego do stanu świeckiego na podstawie uprawnień udzielonych wspomnianej Kongregacji.

Pozakodeksowe unormowania dotyczące utraty stanu duchownego, w porównaniu z obowiązującymi kodeksowymi normami, w znacznym stopniu ułatwiły procedurę przeniesienia do stanu świeckiego tych duchownych, którzy porzucili swą posługę i nie przestrzegają pewnych istotnych wymogów związanych ze stanem duchownym. W dalszej kolejności Prelegent omówił zagadnienie utraty stanu duchownego według Norm *de gravioribus delictis* i aktualnej praktyki Kongregacji Nauki Wiary. Zaznaczył, że

wspomniane normy *de gravioribus delictis* nie tylko rezerwują Kongregacji Nauki Wiary osądzanie najcięższych przestępstw popełnianych, zarówno przeciw moralności, jak i w sprawowaniu sakramentów, ale także wskazują na specjalne przepisy proceduralne w celu nałożenia określonych sankcji kanonicznych, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego. Dużo miejsca poświęcił także utracie stanu duchownego na podstawie uprawnień udzielonych Kongregacji ds. Duchowieństwa. Kongregacja ta w liście okólnym (Prot. N. 2009 0556) z 18 kwietnia 2009 roku, adresowanym do wszystkich biskupów świata, poinformowała o uprawnieniach jej udzielonych 30 stycznia 2009 przez papieża Benedykta XVI, w zakresie przenoszenia do stanu świeckiego i zwolnienia z celibatu duchownych, którzy porzucili swą posługę i nie przestrzegają istotnych obowiązków, wynikających z przyjętego sakramentu święceń. Natomiast w liście okólnym (Prot. 2010 0823) z 17 marca 2010 roku, skierowanym tym razem do wszystkich ordynariuszy, podała wytyczne proceduralne, które powinny być zachowane przy wdrożeniu procedury przeniesienia duchownego do stanu świeckiego, na podstawie uprawnień udzielonych wspomnianej Kongregacji.

Uprawnienia udzielone Kongregacji nie tylko odnoszą się do rozpatrywania spraw duchownych, przynależących do kleru diecezjalnego, ale – jak to wynika wyraźnie z treści drugiego listu z 17 marca 2010 (por. przypis nr 1) – obejmują także przypadki duchownych inkorporowanych do instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego.

W dalszej kolejności Prelegent ukazał uprawnienia Kongregacji Ewangelizacji Narodów w zakresie przenoszenia duchownych do stanu świeckiego. Wyjaśnił, że Kongregacja Ewangelizacji Narodów decyzją papieża Jana Pawła II z 3 kwietnia 1997 roku otrzymała specjalne uprawnienie wymierzania kary wydalenia ze stanu duchownego przy zastosowaniu procedury administracyjnej, jeśli w przeprowadzeniu procesu sądowego przez instancję Kościoła lokalnego wystąpią obiektywne trudności. Prerogatywa ta następnie została potwierdzona 30 kwietnia 2005 roku przez Benedykta XVI. Miała ona zastosowanie do duchownych inkardynowanych do Kościołów lokalnych, zależnych od Kongregacji Ewangelizacji Narodów, którzy dopuścili się ciężkich przestępstw przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu (kan. 1395 KPK/83).

Ostatnim zagadnieniem poruszonym przez ks. dra M. Stokłosę była riamissione do stanu duchownego polegająca na tym, że ten, kto utracił stan duchowny – czy to na podstawie udzielonego reskryptu Stolicy Apostolskiej lub ma mocy wyroku sądowego lub dekretu pozasądowego albo na mocy

uprawnień udzielonych Kongregacji ds. Duchowieństwa lub Ewangelizacji Narodów – może zostać przywrócony do stanu duchownego – w wyjątkowych sytuacjach – za zgodą Stolicy Apostolskiej. Umotywowaną prośbę w tym wypadku należy kierować za pośrednictwem życzliwego biskupa diecezjalnego bądź przełożonego wyższego kleryckiego instytutu zakonnego lub stowarzyszenia życia apostolskiego, który wyrazi zgodę przyjęcia do diecezji lub do instytutu czy stowarzyszenia.

Konkludując ks. M. Stokłosa wyjaśnił, że ukazane przez niego pozakodeksowe procedury przenoszenia duchownych do stanu świeckiego, nie zastępują zwyczajnych sposobów utraty stanu duchownego, przewidzianych w kan. 290 KPK 83. Mogą być zastosowane tylko w sytuacjach wyjątkowych, określonych w ustawach specjalnych. Stąd też duchowni, którzy z różnych powodów porzucili stan duchowny powinni nadal prosić Stolicę Apostolską o reskrypt udzielający im dyspensy od wypełniania obowiązków wynikających z przyjętych święceń, wraz z papieską dyspensą od zachowania celibatu. Także ordynariusz nie powinien pozostawać obojętny wobec skandalicznych zachowań duchownych, którzy dopuścili się popełnienia ciężkich przestępstw, zagrożonych karą wydalenia ze stanu duchownego. Nadal jest zobowiązany wszcząć postępowanie karne, zmierzające do wymierzenia sprawiedliwej kary, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego na drodze procesu karnego, z zachowaniem jednak Norm *de gravioribus delictis*, w zakresie ciężkich przestępstw zarezerwowanych Kongregacji Nauki Wiary.

Pozakodeksowe normy dotyczące utraty stanu duchownego, uwzględniają przede wszystkim doświadczenie Kościoła, zarówno w stosowaniu już istniejących norm, jak i w zmierzeniu się ze współczesną rzeczywistością nowych problemów moralnych i dyscyplinarnych. Umożliwiają one ordynariuszowi, zgodnie z przepisami prawa, wszczęcie procedury administracyjnej w celu usunięcia ze stanu duchownego sprawcy ciężkiego wykroczenia. Takie postępowanie w celu wymierzenia kary wydalenia ze stanu duchownego nie było przewidziane w KPK/1983. Pozwala ono odpowiedniej władzy kościelnej szybko i skutecznie reagować na ciężkie wykroczenia duchownych. Wymierzenie im kary wydalenia ze stanu duchownego jest często środkiem bezwzględnie koniecznym ze względu na wielkość wyrządzonego zła oraz na niemożliwość wyrównania naruszonej sprawiedliwości i naprawienia powstałego wielkiego zgorszenia. Zastosowanie procedury administracyjnej w celu przeniesienia duchownego do stanu świeckiego obejmuje także duchownych, którzy jedynie porzucili posługę wynikającą

z przyjętych święceń i trwają w takim stanie od ponad pięciu lat oraz nie są zainteresowani powrotem do jej wykonywania ani też uregulowania swej sytuacji w Kościele. Nadto usunięcie ze stanu duchownego na podstawie uprawnień udzielonych przez papieża odpowiednim Kongregacjom Kurii Rzymskiej, jest zazwyczaj połączone ze zwolnieniem ze wszystkich obowiązków wynikających z przyjętych święceń, także z obowiązku zachowania celibatu. Papieska dyspensa w tych przypadkach jest przejawem wielkiej troski Kościoła o zbawienie duchownego i pozostałych wiernych, w myśl zasady *salus animarum suprema lex*.

Po zakończeniu referatu ks. dr hab. H. Stawniak, prof. UKSW podziękował Prelegentowi za trud przygotowania go i wygłoszenia, a następnie otworzył dyskusję. W jej trakcie poruszono m.in. następujące zagadnienia: niedostępność do treści wyroków lub dekretów stwierdzających nieważność święceń; procedura karnego wydalenia ze stanu duchownego duchownych zakonnych; ewentualne zmiany w procedurach dotyczących utraty stanu duchownego w kontekście przeprowadzanej przez papieża Franciszka reformy Kurii Rzymskiej; sposoby postępowania w Kongregacji Nauki Wiary przy usuwaniu ze stanu duchownego tych, którzy popełnili przestępstwa jej zarezerwowane; zasadność korzystania z procedury administracyjnej przy wydalaniu ze stanu duchownego.

Po zakończeniu dyskusji ks. dr hab. Henryk Stawniak, prof. UKSW zwrócił się z prośbą do ks. dra M. Stokłosa o krótkie przedstawienie pozostałego dorobku naukowego. Następnie zamknął posiedzenie dziękując przybyłym pracownikom Wydziału za obecność, wygłoszenie referatu i udział w dyskusji. Złożył także życzenia Bożonarodzeniowe wszystkim obecnym pracownikom.

s. Bożena Szewczul WNO